

Медвідь Михайло

доктор економічних наук, професор
Київський інститут Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-4506-8020>

Медвідь Юлія

кандидат педагогічних наук, старший дослідник
Київський інститут Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0001-9520-787X>

Сокол Леся

кандидат економічних наук
СФГ «Сокол»
<https://orcid.org/0000-0002-0189-6334>

**Економічна безпека держави в умовах зростання військових витрат: емпіричні
закономірності та порогові індикатори**

Анотація. У статті досліджено економічну безпеку держави в умовах зростання військових витрат через аналіз частки оборонних видатків у ВВП як інтегрального індикатора безпеково-бюджетного режиму. Актуальність зумовлена посиленням воєнно-політичної нестабільності та зростанням впливу оборонного фінансування на макрофіскальну стійкість і структуру державних пріоритетів. Метою є виявлення емпіричних закономірностей, порогових інтервалів і режимних типів оборонного навантаження економіки на основі міжкrajнових даних за тривалий період. Завдання враховують формування порівняльної бази показників, аналіз часових рядів, визначення порогових рівнів, факторну типологізацію перевищень і розроблення режимної класифікації. Методологія базується на поєднанні макроекономічного, порогового, порівняльно-статистичного та структурно-функціонального підходів із використанням даних SIPRI за 1993–2024 рр. Застосовано аналіз розподілів, порогове групування та типологізацію країн за домінуючими безпеково-економічними чинниками. У результаті встановлено стійкі статистичні діапазони показника та обґрунтовано порогові зони 1–3,5 %, 3,5–4,5 %, 4,5–5 % і понад 5 % ВВП, що відповідають нормативному, напруженому, мобілізаційному та кризово-воєнному режимам. Виявлено обернену залежність частки військових витрат від динаміки ВВП (ефект знаменника) та типову постконфліктну траєкторію нормалізації показника. Доведено, що перевищення порогу 5 % ВВП є індикатором переходу до воєнно-мобілізаційного режиму та зростання макрофінансових ризиків. Запропоновано аналітичне використання показника в моніторингу економічної безпеки та бюджетного планування.

Ключові слова: економічна безпека держави; військові витрати; частка у ВВП; порогові індикатори; оборонне навантаження; макрофіскальна стійкість; режимна типологія; SIPRI.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Зростання воєнно-політичної нестабільності, розширення зон збройних конфліктів і підвищення рівня безпекових ризиків суттєво змінюють параметри функціонування національних економік і структуру державних фінансів. Військові витрати дедалі частіше переходять із категорії відносно стабільних бюджетних статей у розряд системоутворюючих факторів макрофінансової динаміки, що впливають на розподіл ресурсів, боргове навантаження, інвестиційні пріоритети та соціально-економічну політику держави. За таких умов оцінювання економічної безпеки потребує врахування не лише загальних макроекономічних індикаторів, а й параметрів оборонного навантаження на економіку.

У наукових і прикладних дослідженнях військові витрати переважно аналізуються з позицій впливу на економічне зростання, інноваційний розвиток або бюджетний баланс. Водночас відносний показник – частка військових витрат у ВВП – як індикатор режиму функціонування економіки та рівня безпеково-фіскальної напруженості використовується фрагментарно. Недостатньо розробленими залишаються питання емпірично обґрунтованих порогових значень цього показника, перевищення яких свідчить про

зміну макрофінансового режиму, зростання структурних ризиків і перехід до мобілізаційної моделі бюджетної політики.

Практична значущість цієї проблематики безпосередньо пов'язана із завданнями державного управління фінансами та безпекою, зокрема зі стратегічним бюджетним плануванням, середньостроковим прогнозуванням видаткової структури, оцінюванням фіскальної стійкості, моніторингом економічної безпеки та формуванням обґрунтованих орієнтирів оборонного фінансування. Відсутність чітких порогових інтервалів оборонного навантаження ускладнює порівняльний аналіз між країнами, інтерпретацію ризиків і вироблення збалансованих управлінських рішень у сфері ресурсного забезпечення сектору безпеки й оборони.

Особливої ваги це набуває для держав, що функціонують в умовах тривалих безпекових викликів і вимушені поєднувати завдання оборонної спроможності з підтриманням макроекономічної стабільності та відтворювального потенціалу економіки. У цьому контексті виникає науково-прикладна потреба у виявленні статистичних закономірностей розподілу частки військових витрат у ВВП, виділенні режимних зон і порогових рівнів та розробленні аналітичного інструментарію їх використання в системі оцінювання економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У статті узагальнено ключові сучасні наукові публікації і дослідження, що формують теоретико-методологічну та емпіричну основу оцінювання пов'язаних із військовими витратами аспектів економічної безпеки держави.

Питання трансформації безпекових пріоритетів в умовах війни та їхнього впливу на суспільну свідомість і політичні орієнтири розглядається в дослідженні, яке доводить, що російсько-українська війна значно змінила ціннісні установки населення Європи на користь безпекових факторів. Це підтверджує тезу про зростання ролі безпеки в економічних і соціальних пріоритетах держав та суспільства [1].

Макроекономічний вимір військових витрат як фактора економічного розвитку проаналізовано в роботі А.Шахід, І.Саба, де на основі емпіричного аналізу встановлено, що вплив оборонних видатків на економічне зростання проявляється неоднозначно і залежить від структури економіки й інституційних умов (інвестиційного, технологічного, фіскального). Ця праця визначає теоретичну основу для розуміння механізмів взаємодії оборонного фінансування і макродинаміки економіки, але залишає відкритим питання щодо відносних показників оборонного навантаження [2].

Публікація В.Цвірової розширює розуміння впливу військових витрат на структуру економіки, вказуючи на потенціал оборонного фінансування стимулювати структурні трансформації у сфері підприємництва. Це свідчить про те, що військові витрати можуть діставати додаткового значення у структурній перебудові національної економіки, що є важливою передумовою для побудови системи оцінювання мирної та безпекової економічної стабільності [3].

У роботі Ю.Корнаша та Ю.Вигодованця аналізуються загрози економічній безпеці України під умовами війни, включно з фіскальною напругою та бюджетними викликами. Цей матеріал підсилює практичний контекст, демонструючи безпекові ризики, що постають перед країнами в умовах тривалої війни, зокрема через високі витрати на оборону та їхній вплив на бюджетну структуру [4].

Міжнародна база даних Military Expenditure Database від SIPRI є ключовою статистичною основою емпіричного аналізу, забезпечуючи уніфіковану інформацію про військові витрати і ВВП країн світу за тривалий часовий період (1993–2024). Використання цих даних робить можливим порівняння показників між країнами та формування порогових індикаторів оборонного навантаження як частини макрофіскальної оцінки економічної безпеки [5].

Дослідження Т.Бондарука, М.Чеховської та О.Бондарука присвячене викликам економічної безпеки України під час воєнних дій, враховуючи бюджетні та структурні ризики. Вони підкреслюють необхідність розроблення аналітичних підходів до оцінювання економічної безпеки в умовах активних збройних конфліктів, що є репрезентативним для сучасних практичних задач [6].

Публікація І.Гаврилюка та співавторів зосереджена на оцінюванні воєнно-економічної безпеки в сучасних умовах воєнних конфліктів. Вона інтегрує макроекономічні, фіскальні та безпекові параметри, що дозволяє розглядати оборонні видатки як компонент ширшої системи оцінювання безпеки держави [7].

Погляди на фінансову безпеку на регіональному рівні та на теоретичний апарат безпеки створюють концептуальний фундамент для розуміння загальних принципів оцінювання економічної безпеки та методологічної рамки аналізу [8; 9].

Таким чином, за результатами аналізу джерел приходимо до висновку, що, попри широке коло досліджень військових витрат у макроекономічному й соціальному вимірах, відносний показник частки витрат у ВВП як пороговий індикатор економічної безпеки вимагає подальшої системної розробки. Саме це визначає наукову новизну та практичну значущість авторського підходу.

Постановка завдання. З огляду на зростання оборонного навантаження на державні фінанси в умовах посилення безпекових загроз та воєнних конфліктів виникає потреба у формуванні аналітичного

інструментарію, який дозволяє кількісно ідентифікувати межі допустимого та критичного рівня військових витрат для економіки. Наявні підходи зосереджуються переважно на впливі абсолютних обсягів оборонних видатків або їх темпів зростання, тоді як відносний показник – частка військових витрат у ВВП – недостатньо використовується як індикатор режиму макрофіскального та безпекового стану держави.

Науково-прикладне завдання дослідження полягає у виявленні стійких емпіричних закономірностей розподілу частки військових витрат у ВВП у міжкраїновому та часовому вимірі, визначенні порогових інтервалів цього показника та їх інтерпретації як режимних зон оборонного навантаження економіки. Важливим є також встановлення факторних механізмів перевищення порогових значень – конфліктних, постконфліктних, рентних, мобілізаційних і шоківих – та їх зв'язку з макроекономічною динамікою.

У межах статті передбачається розв'язати такі дослідницькі завдання:

- узагальнити наукові підходи до трактування військових витрат як макроекономічного та безпекового індикатора;
- сформувати зіставну міжкраїнову вибірку показника частки військових витрат у ВВП за тривалий часовий період;
- здійснити статистичний аналіз часових рядів і розподілів показника для виявлення типових діапазонів значень;
- визначити порогові рівні та інтервали, що відповідають різним режимам оборонного навантаження економіки;
- провести факторну типологізацію випадків перевищення порогових значень;
- обґрунтувати можливість використання частки військових витрат у ВВП як операційного індикатора моніторингу економічної безпеки та макрофіскальних ризиків.

Розв'язання зазначених завдань орієнтоване на підвищення аналітичної обґрунтованості оцінювання економічної безпеки держави та підтримку практичних рішень у сфері стратегічного бюджетного планування.

Викладення основного матеріалу. Аналіз часових рядів частки військових витрат у ВВП за глобальною вибіркою країн, представлених у базі SIPRI у період 1993–2024 рр., дозволяє виявити стійкі статистичні закономірності, функціональні залежності та порогові ефекти, що характеризують взаємозв'язок між безпековим середовищем і макроекономічними параметрами держав.

Аналіз здійснено на основі річних даних SIPRI Military Expenditure Database із використанням порогового групування, порівняльного аналізу та факторної типологізації країн за безпеково-економічними режимами. Отримані порогові інтервали узгоджуються з підходами макрофіскальної стійкості, однак відрізняються тим, що враховують безпековий чинник як самостійний драйвер бюджетної деформації. Це дозволяє розглядати частку військових витрат не лише як фінансовий показник, а як індикатор режиму функціонування економіки.

Для більшості країн зі стабільними макроекономічними параметрами та відсутністю активних збройних конфліктів характерним є діапазон військових витрат у межах 1–3,5 % ВВП. Цей інтервал можна розглядати як нормативну зону оборонного фінансування, у якій зберігається баланс між безпековими потребами та економічною відтворювальною спроможністю. У зазначеному діапазоні показник демонструє відносно низьку волатильність і корелює з інституційною стабільністю бюджетного планування. До цієї групи належать переважно економічно розвинені та інституційно стабільні держави Європи (Німеччина, Італія, Іспанія, Швеція, Нідерланди), країни Азійсько-Тихоокеанського регіону (Японія, Австралія, Південна Корея), а також значна частина країн Латинської Америки (Бразилія, Аргентина, Чилі, Уругвай).

Перевищення рівня 4 % ВВП систематично асоціюється з наявністю одного або кількох чинників:

- регіональної воєнно-політичної напруженості;
- внутрішніх збройних конфліктів;
- силової моделі державного управління;
- ресурсно-рентної структури економіки;
- мобілізаційної бюджетної політики.

У цій зоні показник набуває підвищеної чутливості до зовнішніх шоків і безпекових ризиків. До цієї групи належать, зокрема, Ізраїль, Саудівська Аравія, Алжир, Оман, Греція (у певні періоди), Вірменія, Азербайджан, а також держави з активними конфліктами – Еритрея, Південний Судан, Судан і Чад. Для зазначених країн показник характеризується підвищеною волатильністю та чутливістю до безпекових і макроекономічних шоків. Типологізація таких випадків наведена в таблиці 1, що дозволяє інтерпретувати зазначений рівень як зону підвищеного оборонного навантаження та зростання макрофіскальних ризиків.

Узагальнення даних SIPRI за 1993–2024 рр. показує, що перевищення частки військових витрат понад 5 % ВВП має виражений пороговий характер і пов'язане з воєнними конфліктами, постконфліктною нестабільністю, ресурсно-рентною оборонною моделлю або мобілізаційною централізацією бюджетної

політики (табл. 2). Для економічно диверсифікованих і фінансово збалансованих держав тривале перебування в цій зоні статистично не є типовим, що дозволяє використовувати поріг 5 % як індикатор переходу до кризово-безпекового режиму функціонування економіки.

Таблиця 1

Країни з часткою військових витрат понад 4 % ВВП за домінуючими факторами
(за даними SIPRI, 1993–2024 рр.)

Домінуючий фактор	Економіко-безпековий механізм	Репрезентативні країни	Характер перевищення	Інтерпретація для економічної безпеки
Активні збройні конфлікти	Пряме мобілізаційне зростання оборонних видатків	Ізраїль, Південний Судан, Судан, Чад, Ефіопія (періоди)	Стійке або пікове	Военно-мобілізаційний режим економіки
Внутрішні конфлікти	Антиповстанські та стабілізаційні витрати	Колумбія (періоди), Малі, Нігер (періоди)	Повторюване	Фіскальне навантаження без зовнішньої війни
Регіональна воєнно-політична напруженість	Стимування та військовий баланс	Греція (1990–2000), Туреччина (періоди), Вірменія, Азербайджан	Тривале	Реакція на стратегічну загрозу
Ресурсно-рентна модель	Фінансування оборони з сировинної ренти	Саудівська Аравія, Алжир, Оман, Кувейт, Лівія (періоди), Ангола (періоди)	Стійке	Висока оборонна частка при рентній структурі
Силова модель управління	Пріоритет силового сектору в бюджеті	Еритрея, Алжир, Оман	Стійке	Інституційно закріплений високий рівень
Макроекономічний спад (ефект знаменника)	Падіння ВВП – механічне зростання частки	Ліберія, Сьєрра-Леоне, Бурунді, Руанда (ранні роки)	Пікове	Структурна економічна вразливість

Таблиця 2

Порогова зона військових витрат понад 5 % ВВП: факторна типологія (SIPRI, 1993–2024 рр.)

Домінуючий фактор	Економічний механізм формування > 5 %	Репрезентативні країни	Характер перевищення	Аналітична інтерпретація для економічної безпеки
Активна фаза воєнного конфлікту	Різке зростання оборонних асигнувань	Україна (з 2022), Ізраїль (періоди), росія (пікові роки), Ефіопія (періоди), Лівія (періоди)	Стрибокподібне або кількарічне	Перехід до воєнно-мобілізаційної моделі бюджету
Постконфліктна нестабільність	Високі силові витрати при слабкому ВВП	Ліберія, Сьєрра-Леоне, Бурунді, Руанда (ранні роки), Ангола (перехідні періоди)	Тимчасово стійке	Інституційна та фіскальна вразливість
Ресурсно-рентна оборонна модель	Фінансування оборони з сировинної ренти	Саудівська Аравія, Алжир, Оман, Кувейт (окремі роки), Азербайджан (піки)	Багаторічне	Рентна компенсація високого оборонного тягаря
Надцентралізована мобілізаційна система	Пріоритет силового сектору в розподілі бюджету	Еритрея, Алжир, Оман	Стійке	Структурна мілітаризація видаткової частини
Ефект падіння ВВП (знаменник)	Скорочення ВВП при незмінних витратах	Південний Судан, Судан, Чад, Ліберія	Пікове	Макроекономічний шок, а не лише зростання витрат

Виявлено стійку обернену залежність частки військових витрат від динаміки ВВП:

$$ME_{share}(\%) = \frac{ME}{GDP} \times 100, \quad (1)$$

де ME_{share} – частка військових витрат у ВВП, %;

ME – державні військові витрати за методологією SIPRI;

GDP – валовий внутрішній продукт у поточних цінах.

За умов скорочення ВВП навіть незмінний або помірно зростаючий рівень військових витрат призводить до різкого підвищення їх частки у відсотках. Таким чином, пікові значення показника часто відображають не лише мілітаризацію бюджету, а й макроекономічну деградацію.

Для держав, що пройшли фазу інтенсивного конфлікту, характерна траєкторія поетапної нормалізації:
 $> 5\% \rightarrow 3-4\% \rightarrow 2-3\%$. (2)

Ця динаміка відображає перехід від мобілізаційного до стабілізаційного типу бюджетної політики та відновлення економічної бази. Траєкторія є типовою, але не універсальною, і залежить від темпів економічного відновлення та безпекової стабілізації.

На основі розподілу значень показника доцільно вирізнити такі типи режимів (табл. 3):

- низький режим ($< 1\%$ ВВП) – мінімальне оборонне навантаження;
- нормативний режим (1–3,5 % ВВП) – збалансоване оборонне фінансування;
- напружений режим (3,5–4,5 % ВВП) – підвищені безпекові ризики;
- мобілізаційний режим (4,5–5 % ВВП) – активна адаптація до загроз;
- кризово-воєнний режим ($> 5\%$ ВВП) – структурна безпекова або економічна криза.

Таблиця 3

Типи оборонного навантаження економіки за часткою військових витрат у ВВП
 (за даними SIPRI, 1993–2024 рр.)

Тип режиму	Частка військових витрат у ВВП	Макроекономічна характеристика	Безпековий стан	Типові приклади країн	Інтерпретація для економічної безпеки
Низький	$< 1\%$	Мінімальне оборонне навантаження	Відсутність зовнішніх загроз	Окремі малі держави	Низький оборонний тягар, висока цивільна орієнтація бюджету
Нормативний	1–3,5 %	Збалансована структура видатків	Стабільне безпекове середовище	Німеччина, Японія, Канада, Австралія	Оптимальний баланс безпеки та економічного відтворення
Напружений	3,5–4,5 %	Підвищене бюджетне навантаження	Регіональні загрози	Окремі прикордонні регіони	Зростання фіскальних ризиків
Мобілізаційний	4,5–5 %	Перехід до оборонної пріоритетності	Висока загрозливність	Окремі перехідні економіки	Витіснення цивільних витрат
Кризово-воєнний	$> 5\%$	Структурна бюджетна деформація	Активні конфлікти / криза	Конфліктні держави	Ознака мобілізаційної або кризової економіки

Узагальнення емпіричних спостережень дає підстави трактувати рівень 5 % ВВП не як норматив, а як критичний індикатор переходу економіки в режим воєнно-мобілізаційного функціонування. Його перевищення пов'язане з підвищеними макрофінансовими ризиками, зокрема витісненням цивільних видатків, бюджетною асиметрією та борговим навантаженням.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження часових рядів частки військових витрат у ВВП за глобальною вибіркою країн за 1993–2024 рр. виявлено стійкі статистичні закономірності та функціональні залежності, що характеризують зв'язок між безпековим середовищем, бюджетними пріоритетами та макроекономічною динамікою держави. Підтверджено доцільність використання цього показника як узагальненого індикатора режиму оборонного навантаження в системі економічної безпеки держави.

Встановлено наявність стійкої оберненої залежності частки військових витрат від динаміки ВВП: у періоди економічного спаду навіть незмінні або помірно зростаючі оборонні видатки формують різке

підвищення відносного показника. Доведено, що пікові значення частки часто відображають не лише мілітаризацію бюджетної політики, а й макроекономічну вразливість і фазу спадної динаміки.

Емпірично обґрунтовано порогові інтервали показника, які мають режимний характер. Діапазон 1–3,5 % ВВП визначено як нормативну зону оборонного фінансування, притаманну інституційно стабільним і економічно диверсифікованим державам. Рівень понад 4 % ВВП системно асоціюється з підвищеною воєнно-політичною напруженістю, конфліктними процесами, ресурсно-рентною або силовою моделлю бюджетної структури. Перевищення порогу 5 % ВВП має виражений критичний характер і відповідає воєнно-мобілізаційному або кризовому режиму функціонування економіки.

Виявлено закономірну траєкторію постконфліктної нормалізації показника, що описується поетапним переходом від значень понад 5 % ВВП до інтервалів 3–4 % і далі до 2–3 %, що відображає відновлення економічної бази та зміну бюджетних пріоритетів від мобілізаційних до стабілізаційних.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у:

- емпіричному виділенні порогових зон частки військових витрат у ВВП на глобальній часовій вибірці;
- встановленні режимної структури оборонного навантаження економіки з кількісними інтервалами;
- виявленні функціональної оберненої залежності показника від макроекономічної динаміки з урахуванням ефекту знаменника;
- розробленні факторної типології перевищень порогових значень (конфліктні, постконфліктні, рентні, мобілізаційні, шокові моделі);
- обґрунтуванні використання порогу 5 % ВВП як індикатора переходу до кризово-воєнного режиму в системі економічної безпеки держави.

Запропоновані залежності та узагальнення можуть бути використані як аналітичний інструментарій у моніторингу економічної безпеки, макрофіскальної стійкості та стратегічного бюджетного планування.

Список використаної літератури:

1. Changing priority values of the European population under the influence of the Russian-Ukrainian war / *M. Medvid, O. Kantsurov, Yu. Medvid et al.* // *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research*. – 2024. – Vol. 14, Issue 2. – P. 292–295. DOI: 10.47839/2024.14.2.292.
2. *Шахід А.* Економічне зростання країн та військові витрати : аналіз взаємозв'язку / *А. Шахід, І. Саба* // Міжнародна економічна політика. – 2015. – № 2. – С. 50–76.
3. *Цвірова В.В.* Військові витрати як фактор структурних трансформацій у сфері підприємництва / *В.В. Цвірова* // Сталій розвиток економіки. – 2025. – № 5 (56). – С. 314–320. DOI: 10.32782/2308-1988/2025-56-43.
4. *Корнаш Ю.І.* Структура загроз економічній безпеці України в умовах війни / *Ю.І. Корнаш, Ю.П. Вигодованець* // *Actual Problems of Economics*. – 2025. – № 5 (287). – С. 315–329. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-287-315-329.
5. Trends in world military expenditure / *X. Liang, N. Tian, D. Lopes et. al.* // *SIPRI Fact Sheet*. – 2025. DOI: 10.55163/CQGC9685.
6. *Бондарук Т.* Економічна безпека України під час військових дій : виклики та шляхи протидії / *Т. Бондарук, М. Чеховська, О. Бондарук* // *Економічні горизонти*. – 2024. – № 1 (27). – С. 129–141. DOI: 10.31499/2616-5236.1(27).2024.299201.
7. Щодо оцінювання воєнно-економічної безпеки України в умовах сучасних воєнних конфліктів / *І. Гаврилюк, Ю. Клят, О. Водчиць та ін.* // *Social Development and Security*. – 2025. – Vol. 15, Issue 1. – P. 19–25. DOI: 10.33445/sds.2025.15.1.3.
8. *Медвідь М.М.* Фінансова безпека регіонів України (на прикладі Харківської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / *М.М. Медвідь*. – Полтава : Полт. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2007. – 21 с.
9. *Медвідь М.М.* Державна та національна безпека : понятійно-категоріальний апарат / *М.М. Медвідь* // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. – 2017. – Вип. 2. – С. 74–84. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2017_2_11.

References:

1. Medvid, M., Kantsurov, O., Medvid, Yu. et. al. (2024), «Changing priority values of the European population under the influence of the Russian-Ukrainian war», *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, Vol. 14, Iss. 2, pp. 292–295, doi: 10.47839/2024.14.2.292.
2. Shahid, A. and Saba, I. (2015), «Ekonomiczne zrostannia krain ta viiskovi vytraty : analiz vzaiemozviazku», *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, No. 2, pp. 50–76.
3. Tsvirova, V.V. (2025), «Viiskovi vytraty yak faktor strukturykh transformatsii u sferi pidpriemnytstva», *Stalyi rozvytok ekonomiky*, No. 5 (56), pp. 314–320, doi: 10.32782/2308-1988/2025-56-43.
4. Kornash, Yu.I. and Vyhodovanets, Yu.P. (2025), «Struktura zahroz ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v umovakh viiny», *Actual Problems of Economics*, No. 5 (287), pp. 315–329, doi: 10.32752/1993-6788-2025-1-287-315-329.

5. Liang, X., Tian, N., Lopes, D. et. al. (2025), «Trends in world military expenditure», *SIPRI Fact Sheet*, doi: 10.55163/CQGC9685.
6. Bondaruk, T., Chekhovska, M. and Bondaruk, O. (2024), «Ekonomichna bezpeka Ukrainy pid chas viiskovykh dii: vyklyky ta shliakhy protydii», *Ekonomichni horyzonty*, No. 1 (27), pp. 129–141, doi: 10.31499/2616-5236.1(27).2024.299201.
7. Havryliuk, I., Kliat, Yu., Vodchyts, O. et. al. (2025), «Shchodo otsiniuvannia voienno-ekonomichnoi bezpeky Ukrainy v umovakh suchasnykh voiennykh konfliktiv», *Social Development and Security*, Vol. 15, Iss. 1, pp. 19–25, doi: 10.33445/sds.2025.15.1.3.
8. Medvid, M.M. (2007), *Finansova bezpeka rehioniv Ukrainy (na prykladi Kharkivskoi oblasti)*, Abstract of the Ph.D. dissertation, Poltava National Technical University named after Yu.Kondratiuk, Poltava, 21 p.
9. Medvid, M.M. (2017), «Derzhavna ta natsionalna bezpeka: poniatiino-katehorialnyi aparat», *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya ekonomichna*, Iss. 2, pp. 74–84, [Online] available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_e_2017_2_11

Medvid M., Medvid Yu., Sokol L.

Economic Security of the State under Conditions of Rising Military Expenditure: Empirical Patterns and Threshold Indicators

Abstract. The article examines the economic security of the state under conditions of rising military expenditure through the analysis of the share of defense spending in GDP as an integral indicator of the security–budgetary regime. The relevance of the study is driven by increasing military–political instability and the growing impact of defense financing on macrofiscal sustainability and the structure of public priorities. The aim is to identify empirical regularities, threshold intervals, and regime types of defense burden on the economy based on cross-country data over a long-term period. The research objectives include the formation of a comparative indicator database, time-series analysis, identification of threshold levels, factor-based typology of exceedances, and development of a regime classification. The methodology is based on a combination of macroeconomic, threshold, comparative–statistical, and structural–functional approaches using SIPRI data for 1993–2024. Distribution analysis, threshold grouping, and country typologization by dominant security–economic factors are applied. The results establish stable statistical ranges of the indicator and substantiate threshold zones of 1–3.5 %, 3.5–4.5 %, 4.5–5 %, and above 5 % of GDP, corresponding to normative, strained, mobilization, and crisis-war regimes. An inverse relationship between the share of military expenditure and GDP dynamics (denominator effect), as well as a typical post–conflict normalization trajectory of the indicator, is identified. It is demonstrated that exceeding the 5 % of GDP threshold signals a transition to a war–mobilization regime and rising macrofinancial risks. The analytical use of the indicator for economic security monitoring and budget planning is proposed.

Keywords: state economic security; military expenditure; share of GDP; threshold indicators; defense burden; macrofiscal sustainability; regime typology; SIPRI.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2025.